

Den Siste Faraon

En studie av Mubarak regimens strävan efter legitimitet

Hiwa Kasem

Abstract

This thesis studies the connection between authoritarianism and legitimacy by applying it to Egypt. The author argues that the authoritarian regime in the country have maintained its power by using a consistent strategy involving cooptation of some groups and a selective repression of groups that threatens its position. In this way, it has been able to obtain legitimacy from key groups and suppress the groups that threaten its position. This study uses three variables in order to show the connection between legitimacy and the authoritarian resilience. This paper challenges the perception that an authoritarian regime lacks legitimacy and bases its rule exclusively on oppressing its population.

Key Words: Legitimacy, Egypt, al-Azhar, Cooptation, Kalevi Holsti, Hosni Mubarak, Barry Buzan

Characters:68593

Innehållsförteckning

1	Introduktion	1
1.1	Frågeställning och syfte	2
1.2	Teoretiska utgångspunkter	3
1.3	Metod och material.....	4
1.4	Operationalisering	5
1.5	Avgränsning	6
2	Strävan efter legitimitet under ett auktoritärt styre	7
2.1	Legitimitet	7
2.2	Auktoritarism	9
2.3	Förklaringsfaktor 1: Behovet av svaga institutioner	10
2.4	Förklaringsfaktor 2: Regimens koptering av oppositionen	12
2.5	Förklaringsfaktor 3: Staten och dess användande av repressiva medel	14
3	Mubarak regimen och dess strävan efter legitimitet.....	16
3.1	Uppbyggandet av legitimitet 1981-1987.....	16
3.1.1	Al-Azhar och regimens strävan att uppnå islamisk legitimitet	19
3.2	2005 och framåt: Hotet mot legitimiteten	22
3.2.1	Framtiden för Egyptens politiska system	26
4	Slutdiskussion.....	28
5	Referenser.....	30

1 Introduktion

Egypten har sedan revolutionen 23 juli 1952 styrts med järnhand av olika autokrater (Abdul Gamal Nasser, Anwar Sadat och Hosni Mubarak). De egyptiska statscheferna har baserat sitt styre på olika sorters legitimitet eftersom de har varit medvetna om att medborgarna förväntar sig att en regim har någon sorts legitimitet, låt vara konstitutionell eller politisk. Trots att reformer har implementerats - reformer som har väckt förhoppningar om förändring - har det auktoritära styret i Egypten överlevt och dess natur varit oförändrad. Ämbetsinnehavaren har kunnat sitta säkert kvar vid makten genom att använda strategier som valmanipulation, kooptering, konstitutionella ändringar och när detta inte har fungerat, skrämelse och våld. Detta har varit möjligt genom de undantagslagar som snart funnits i sex decennier och som har gett regimerna extraordinära medel för att hålla sig kvar vid makten. Det har utan tvivel behövts i den våldsamma kampen mot islamistiska rörelser som ansett att regimen varit illegitim. Denna kamp ledde även så småningom till Sadats död 1981, vilket har medfört att den nuvarande regimen varit noga med att inte attackera hela den islamiska organisationen som Sadat gjorde, utan enbart de som ansetts hota regimens makt och legitimitet.

En organisation som varit det största orosmolnet för den nuvarande regimen under Hosni Mubarak¹ är Muslimska Brödrskapet. Brödrskapet ses av många som det kraftfullaste och bäst organiserade oppositionspartiet i Egypten, och en av de mest framgångsrika sociala och politiska rörelser i modern arabisk historia, vilket är anmärkningsvärt eftersom det politiska klimatet mot sådana organisationer varit mycket tufft. Men samtidigt som nuvarande regimen har attackerat oppositionen och framförallt de islamistiska grupperna, har den också för att inte förlora legitimitet i ett land där islam får en allt viktigare betydelse använt sig av det mäktiga al-Azhar universitet för att rättfärdiga sitt styre.

Studien kommer att studera relationen mellan legitimitet och auktoritarism, två begrepp som vid första anblick inte anses höra hemma i samma mening. En auktoritär regim anses sakna den legitimitet som en demokratiskt vald regim besitter därför att regimen inte anses ha folkets intressen i åtanke. Lyder inte befolkningen autokratens vilja är denne inte främmande

¹ Som av sina hårdaste kritiker inom landet kallas den siste faraon

för att använda fysiskt våld för att bevara sitt styre genom den enorma säkerhetsapparaten som han har till sitt förfogande. Denna syn negligerar oftast legitimitet som en viktig förutsättning att bevara tronen på bekostnad av andra koncept som makt, auktoritet och repression. Dock bortses det faktum att alla politiska system är beroende av någon sorts legitimitet för att överleva. Den här studien ska utforska denna relation genom att studera president Hosni Mubaraks första och nuvarande ämbetsperiod.

1.1 Frågeställning och syfte

Syftet med denna studie är att studera hur den nuvarande egyptiska regimen bevarar sin auktoritära struktur, i samma veva som den slår vakt om sin legitimitet. Den här studien hävdar att orsakerna till regimen långvarighet är att den konsekvent använt sig av en strategi som inbegriper selektiv kooptering av vissa grupper och selektivt förtryck av andra. Detta kommer att studeras med hjälp av en inomkomparativ studie där två av president Mubaraks ämbetsperioder observeras.

Dessa frågeställningar kommer att styra analysen av den egyptiska regimen målsättning att bevara den auktoritära strukturen samtidigt som den strävar efter legitimitet.

1. Hur har Mubarak regimen bevarat kontinuitet i den auktoritära strukturen samtidigt som den försökt slå vakt om sin legitimitet?

Preciserade frågeställningar

2. Hur påverkar regimen koopteringsstrategi gentemot oppositionen dess legitimitet?
3. Vilken roll har islamiska institutioner haft för regimen legitimitet?
4. Vilka repressiva medel använder regimen för att slå vakt om den auktoritära strukturen?

Bakgrunden till frågorna är att den första ska vara en övergripande fråga medan de tre andra är mer preciserade frågor kopplade till de olika förklaringsfaktorerna.

1.2 Teoretiska utgångspunkter

Studien kommer att använda sig av tre olika förklaringsfaktorer i syfte att diskutera länken mellan auktoritarism och legitimitet. Tanken är att på förhand använda förutbestämda förklaringsfaktorer för att diskutera de bakomliggande mekanismerna bakom Egyptens envisa auktoritära struktur.

Den första faktorn som ska undersökas i denna studie är den om institutioner. Institutioner är grundkonstruktionen för ett politiskt system och kännetecknas under ett auktoritärt styre av att vara svaga². Institutioner och legitimitet är starkt förknippade med varandra och de som ska undersökas är de islamiska institutioner i det här fallet al-Azhar universitet, som är mer än bara en institution för högre studier. Al-Azhar har varit ett viktigt redskap för att åstadkomma legitimitet under många år och har haft en särskilt viktig roll efter Egyptens postrevolutionära tid. Islam har en central roll i Egypten vilket inte kan negligeras av regimen och är skälet till valet av att studera al-Azhar som har en mycket viktig roll i den religiösa arenan.

Den andra faktorn som kommer att användas är kooptering av oppositionella, som är viktigt för en auktoritär regim eftersom det hjälper de styrande att utöka sin makt och få större stöd från samhället (Stacher 2007:36). I en auktoritär stat - där det saknas demokratiska institutioner, ansvarutkrävande representation och en mobilisering av ideologi – är det viktigt att skapa ett klientelsystem som frambringar någon sorts stabilitet (Kassem 2004:4). Studien kommer använda sig av Ellen Lust-Okars diskussion om strukturen av tävlandet³ (SOC), där hon diskuterar vilka mekanismer som bevarar det auktoritära systemet med fokus på interaktionen mellan regimen och oppositionen men också mellan oppositionspartierna. Genom att tillåta att vissa grupper deltar i den politiska arenan och utesluta andra sker det en kooptering som minskar chanserna för en politisk mobilisering mot den auktoritära regimen. Anledningen till detta är att de inkluderade grupperna inte vill förlora sin ställning vilket de riskerar att göra om de konfronterar regimen (2005:4).

Slutligen, den tredje faktorn är den om repressiva medel, som är den synligaste strategin av de tre förklaringsfaktorerna. Det som ska undersökas är vilka medel som används när regimen känner sig hotad. Regimen har en rad administrativa-, legislativa- och tvångsmetoder för att upprätthålla stabiliteten och framförallt skydda makten. Regimens överlevnad hänger mycket på att i slutändan ha en stark säkerhetsapparat bakom sig, särskilt som det är viktigt för en

² Med svaga menas institutioner som inte är självständiga

³ På engelska structure of contestation

auktoritär stat att kunna hota och straffa medborgare som deltar i oppositionella aktiviteter. Människor som inte är begränsade av den dagliga ekonomiska kampen och deltar i någon sorts aktivitet mot regimen riskerar därför trakasserier, fängelsestraff eller något värre. Bara att folk tror att olydnad kommer att få konsekvenser gör att regimen lyckas att neutralisera stora delar av befolkningen. I Egypten känner människorna av statens närvaro och de allra flesta är inte villiga att riskera sina liv för att delta i oppositionella aktiviteter. Medborgarna är istället upptagna med de svårigheter som de stöter på i det dagliga livet och som tar upp all dess energi och tid (Wickham 2002:74).

Dessa tre faktorer som ska undersökas och som är sammankopplade anses viktiga för att en auktoritär stat ska överleva - även om det ska poängteras att det finns andra faktorer som spelar roll - och något som den Egyptiska regimen har använt sig av sedan revolutionen.

1.3 Metod och material

Studien är av en teorikonsumerande art som skall försöka såväl förklara och beskriva auktoritarismens ihärdighet (Esaiasson 2007:37). Med förklara menas att klargöra orsakerna till denna ihärdighet men för att göra detta måste det även ske en beskrivning av den auktoritära strukturen (Denk 2002:12). Det som kännetecknar en studie av en teorikonsumerande art är att det enskilda fallet står i centrum. Med hjälp av förutbestämda förklaringsfaktorer skall studien göra ett försök att förklara Egyptens auktoritära systems varaktighet och dess strävan efter legitimitet (Esaiasson 2007:42f).

Studien kan även beskrivas som en kvalitativ fallstudie med inomkomparativt inslag vilket ger möjligheten att studera det enskilda fallet i detalj (Teorell 2007:82). En vanlig definition av fallstudie, *'investigates a contemporary phenomenon within its real-life context; when the boundaries between phenomenon and context are not clearly evident; and in which multiple sources of evidence are used'* (Backman 2008:55). Jag har valt en fallstudie på grund av studiens intresse för orsakerna till den egyptiska regimens varaktighet. En fallstudie möjliggör granskning av sambandet mellan den auktoritära regimens robusthet och dess strävan efter legitimiteten med hjälp av de tre förklaringsfaktorerna.

Den inomkomparativa inslaget av studien syftar till att utifrån förklaringsfaktorerna försöka antyda likheter och förändringar under de två ämbetsperioderna. Att bedöma olika perioder gör att man kan se hur de förhåller sig till varandra och till de olika förklaringsfaktorerna. En studie av inomkomparativ art hjälper även att öka förståelsen till

det auktoritära systemets uppbyggnad, orsaker och vilken roll legitimiteten spelar i en auktoritär regim (Denk 2002:1f).

När det gäller materialet som har använts så är det genomgående sekundärmaterial i form av böcker och vetenskapliga artiklar samt tidningsartiklar från framförallt egyptiska tidningar och rapporter från människorättsorganisationer och tankesmedjor. Sekundärmaterial kräver att jag har ett kritiskt förhållningsätt och en medvetenhet om att källorna kan vara partiska. Det är inte enkelt att ge materialet en beteckning men man kan säga att merparten av källorna (om inte alla) är kritiska mot regimen och advocerar någon sorts förändring. Artiklarna från den egyptiska tidningen al-Ahram och rapporter från människorättsorganisationer är de källor som är mest kritiska till regimen. Kapitel 2 där begreppen tas upp samt första halvan av analysen har mer eller mindre bara akademiskt material i form av böcker och artiklar. Den andra delen av analysen (2005 och framåt) innehåller en stor del av just tidningsartiklar kombinerat med rapporter från Human Rights Watch och Carnegie Endowment och International Crisis Group, som är välkända tankesmedjor.

Varför Egypten? Egypten har styrts av samma person under snart tre decennier vilket gör den till en av de äldsta auktoritära regimerna i den utvecklade delen av världen. Det som gör landet intressant att studera är just hur regimen har kunnat ha legitimitet under en sådan lång tid och fortfarande ha kvar sin auktoritära struktur. En annan orsak till valet är att landet är inne i ett viktigt skede med stundande parlaments- och presidentval och ses som en av de viktigaste perioderna i landets moderna historia. Således är fallet högaktuellt vilken gör det extra intressant att studera.

1.4 Operationalisering

Studien kommer att använda sig av tre operationella indikatorer (kooptering, institutioner samt repressiva medel) för att studera kopplingen mellan begreppen auktoritet och legitimitet. Avsikten är att visa att det finns en samvariation mellan de olika indikatorerna och begreppen för att kunna dra slutsatsen om att de mätverktyg som används ger valida mätningar. (Esaiasson 2007:66, Bjereld 2009:114f). För att operationaliseringen inte skall mäta något annat än vad som är avsett att mätas formuleras en hypotes; *den auktoritära strukturen i Egypten har bevarats genom användandet av en strategi som inbegriper en selektiv kooptering av vissa grupper och selektiv förtryck av andra.*

1.5 Avgränsning

I och med det begränsade utrymmet kommer fokus att vara på två tidsperioder under president Hosni Mubarak. Perioderna som ska undersökas är Mubaraks ämbetsperioder, den första vid makttillträdet 1981-1987 samt den från 2005-. Valet av perioder har att göra med att den första perioden präglades av en tid som kan kallas legitimitetsbyggande och där upplägget för regimen staplades ut. Den andra perioden handlar om att tyda några eventuella förändringar när det gäller regimens robusthet och strävan efter legitimitet. Ambitionen är också att hitta belägg för att systemet inte står och faller på en persons vilja, i det här fallet president Hosni Mubarak, och att en efterträdande kommer att ta över samma robusta system såvida det inte sker något sensationellt. En annan avgränsning är att denna uppsats inte kommer att beröra regimens externa relationer eftersom det inte är i linje med uppsatsens syfte där fokusen ligger på den interna legitimiteten.

2 Strävan efter legitimitet under ett auktoritärt styre

2.1 Legitimitet

Det är inte helt enkelt att förklara innebörden av legitimitet eftersom det varierar beroende på från vilken källa definitionen har utvecklats. Inom det legala synsättet är en legitim regim⁴ en som följer och respekterar rättsregler medan inom det politiska synsättet kopplas legitimitet med koncept som makt och auktoritet där myndigheten och dess institutioner används för att "legitimera" ett styre. Max Weber har med sina tre former av legitimitet; det karismatiska, traditionella och legal-rationella, influerat många forskare. Den första är ett ledarskap med egenskaper som framkallar ett personligt samtycke från massorna, det traditionella ledarskapet baseras på traditionella krafter och institutioner, till exempel religion, och slutligen det rationella ledarskapet avses en typ av styre som är beroende av bekräftelse av vissa formella regler och förfaranden som är rationellt giltiga och juridiskt bindande. Även om en regim baserar sitt styre på en eller flera av dessa koncept, skiftar den regim som är baserad på karismatisk och traditionell styre oftast till det legal-rationella konceptet som styrs av lagar i ett sätt att bevara regimstabilitet (Aiwadi 2004:4).

Just regimstabilitet är något som Peter Slugget diskuterar. Han menar att en regim uppnår stabilitet när strukturerna på plats internaliseras i människors medvetande. Detta innebär att medborgarna förväntas och generellt får vissa tjänster av staten vilket i gengäld skapar lojalitet, och inte nödvändigtvis för att de tvingas till det (Slugget 2007:94). Kalevi Holsti instämmer om vikten av att det råder någon sorts socialt kontrakt mellan staten och medborgarna men menar att det krävs också andra faktorer för att en regim ska uppfattas som legitim (1996:91).

Holstis modell, som influeras av Webers idéer utvecklar Barry Buzans beryktade triangel och specificerar olika premisser till legitimitet (Ibid:91). Buzans triangel avser att förklara att

⁴ Viktigt att klargöra att i en demokrati är det en åtskillnad mellan en stat och en regim medan i ett auktoritärt styre utformas staten på ett det sätt som passar regimen bäst. Denna studie ser därför ingen skillnad på en stat och en regim vilket jag hade gjort om diskussionen handlade om demokratiskt styre.

staten är grundad på en fysisk bas som förutom att bestå av ett territorium behöver en befolkning och resurser. Den andra delen av triangeln är att staten har institutioner. Staten är också byggd på idéer hämtad från historiska, traditionella, kulturella eller ideologiska element. Det är extra viktigt att idén om staten är stark och utbredd om staten har svaga institutioner eftersom idén om staten kompenserar för de svaga institutionerna och viceversa. (Buzan 1991: Kap2). Holstis tillägg är vad han menar är den kritiska variabeln, som har två dimensioner som överlappar; den vertikala som etablerar kopplingen mellan rätten att styra mellan samhället, de politiska institutionerna och regimen, samt den horisontella som definierar vilka regler som ska gälla i den politiska sfären (1996:97). Det råder hög horisontell legitimitet när olika individer och grupper i samhället⁵ accepterar och tolererar varandra och den stat de innefattar. Låg horisontell legitimitet kan således även finnas i demokratier om det råder exkludering i exempelvis elektorssystemet, vilket kan leda till en erodering eller tillbakadragande av legitimiteten för staten och dess institutioner. En tvivelaktig vertikal legitimitet kan dessutom påverka den horisontella legitimiteten negativt. Detta är vad Holsti menar är statens fjärde komponent. Han är tydlig med att påpeka att alla stater har något sorts problem och att det inte finns någon stat med ”fullständig” legitimitet (Ibid:87f, 102).

Holstis diskussion om legitimitet passar in i studiens syfte för han menar att stater måste ha legitimitet och att de strävar efter legitimitet, och för att ta det ett steg längre att en regim måste ha en aktiv policy där legitimitet som förloras på ett ställe helst bör kompenseras någon annanstans. I Mellanöstern har diskussionen om legitimitet varit ett hett debatterat ämne som delat upp forskare i olika läger. Det finns de som åsidosätter legitimitet som en källa till att kontrollera makten till bekostnad av andra koncept som makt, auktoritet och våld. Kontinuitet bevaras primärt genom användandet av fysiskt våld. Sedan finns de som menar att det inte existerar politiska system som enbart använder skoningslöst förtryck för stabilitet utan legitimitet är något som alla regimer är beroende av, det som skiljer dem åt är mängden av legitimitet (Aiwadi 2004:6f). Det egyptiska ledarskapet har sedan revolutionen varit medveten om medborgarnas förväntningar på att en regim måste basera sitt styre på någon sorts legitimitet, konstitutionell eller politisk. Huruvida de tror på sitt anspråk på legitimitet är en annan sak men regimens policy och tal visar i alla fall att de uppmärksammar legitimitetsfaktorn (Ibid:8).

⁵ Det finns många olika definitioner av vad det på engelska kallas communities; de kan vara baserade på historia, religion men även klass och yrke (Holsti 1996:87)

2.2 Auktoritarism

Auktoritarismen ska inte ses som ett statiskt system utan eliterna i systemet måste hela tiden arbeta mot att behålla makten. Detta sker genom kontrollerade öppningar både ekonomiska och politiska. Denna kontrollerade pluralism, genom kontrollerade val och selektivt förtryck är inte bara en överlevnadsstrategi utan en typ av politiskt system (Brumberg 2002:56). En vanlig definition av begreppet auktoritarism kommer från Juan Linz

”...[Authoritarianism is a] political system with limited, not responsible, political pluralism, without elaborate or guiding ideology, but with distinctive mentalities, without extensive nor intensive political mobilization, except at some points in their development, and in which a leader and occasionally a small group exercises power within formally ill-defined limits but actually quite predictable ones”. (1964:297)

Joshua Stacher menar att även om denna definition är applicerbar idag, misslyckas den med att fånga variationen inom de auktoritära regimerna (2007:25). Det är just detta som Paul Brooker uppmärksammar när han menar att begreppet auktoritarism är så pass brett applicerbar att det är svårt att utveckla en teori som kan täcka alla fall utan att antingen verka för banal eller oklart (Brooker 2000:21f).

En definition som är mer applicerbar i det fall som skall studeras men också i många av staterna i Mellanöstern är neopatrimonialism, som utgår från Max Webers patrimoniala system där styret är kretsat runt en individ och de runt omkring autokraten men definitionen fokuserar på ett styre baserad på institutioner...

”...[a] hybrid political system in which the customs and patterns of patrimonialism co-exist with, and suffuse, rational-legal institutions, as with classic patrimonialism, the right to rule...is ascribed to a person rather than to an office, despite the official existence of a written constitution. One individual...often a president for life, dominates the state apparatus and stands above its law... The chief executive and his inner circle undermine the effectiveness of the nominally modern state administration by using it for systematic patronage and clientele practices in order to maintain political order” (Bratton 1997:61f).

Ämbetsinnehavaren i ett sådant system är placerad i toppen av en pyramidstruktur av personliga relationer där han strävar efter att binda alla inflytelserika inom det politiska systemet till sin person och se till att ingen självständig organisering sker i samhället. Under

ett sådant styre är det den styrande som är den som har den beslutsfattande auktoriteten, och makten vilar på personen och inte ämbetet (Koehler 2008:976).

Denna regim är mindre baserad på vertikal legitimitet med folklig validitet genom val och regeringens arbete utan mer på personlig lojalitet. Just att staten karaktäriseras av en låg nivå eller frånvaron av vertikal legitimitet gör att den faller inom ramen för diskussionen om en svag stat. Dessa svaga stater uppvisar en paradox där de å ena sidan är starka i kategorin om despotisk makt men å andra sidan svaga i infrastrukturell makt. Holsti menar att det är viktigt att inte förväxla auktoritarism med auktoritet eftersom en stat kan ha en välutvecklad repressiv kapacitet med hög internsäkerhet men folkets konsensus gentemot regimens dekret kan vara låg. Således är de viktigaste komponenterna av vertikal legitimitet; auktoritet, interaktion och ansvarskyldighet frånvarande. Även om fallet som ska studeras till stor del faller in på det ovanstående, särskilt om den repressiva kapaciteten, stämmer det inte in på de två andra kriterierna som Holsti definierar som en svag stat. Egypten är inte en patrimonial stat även om distinktionen mellan staten och ledare inte alltid är självklar. Mubarak såg tidigt under sitt ämbete till att bygga sin regim på ett legal-rationellt styre. Landet har inte heller problem med minoriteter⁶ som är kännetecknande för en svag stat, snare är det tvärtom att i de flesta arabstater inklusive Egypten har de icke-muslimska minoriteterna med monoteistisk tro tolererats och skyddats. Den politiska sfären är inte heller enbart för en viss grupp, samhällsskikt, familj eller klan, utan den polarisering som finns är mellan de som är inne i ”systemet” och de som är utanför (Albrecht 2005:380f, Holsti 1996:102ff). Holstis slutsats om diskussion om svaga stater är att de som saknar vertikal och horisontell legitimitet och har en auktoritär struktur som primärt är patrimonial kommer att vara svaga (Holsti 1996:106f).

2.3 Förklaringsfaktor 1: Behovet av svaga institutioner

Som nämndes i början behöver autokraten svaga institutioner som står under dennes kontroll. Det klassiska konceptet av en politisk institution är att det är ett opersonligt system där regler och ämbete har effektivt bundits samman med individen. Ett nyare koncept definierar institutioner som ett system mellan roller och relationer istället för regler och ämbete kommer från Jackson och Rosberg som menar att institutioner är...

⁶ Jag är medveten om att det förekommer vissa spänningar mellan olika grupper men inte på en skala som destabiliserar landet.

”...a rule is a standard of conduct, whereas a role is an expectation of conduct which may be in violation of the rules...Institutions are not only rule nor only behavior (or patterns of behavior); they are conduct in respect of rules...the rights and duties of individuals and their effective performance of these duties”
(Jackson 1982:11f).

I en institution står dess regler och auktoritet alltid över individen och den makt som denne förfogar över. Sedan finns de regimer som har institutionellt styre i praktiken men inte i verkligheten. Där har personer företrädare över reglerna som inte reglerar det politiska beteendet vilket gör att man inte kan förutspå skötseln. Staten innehåller helt enkelt ett styre bestående av individer och inte regler. Reglerna följs enbart efter att de har ändrats av de styrande för att passa deras egen agenda. Institutionerna fungerar plötsligt som ett instrument för autokraten istället för att fungera som normativa begränsningar på makten. Detta ger oppositionen mycket små om några möjligheter att manövrera autokraten därför att denne förfogar över de instrument som krävs för att hålla sig kvar vid makten (Ibid:11f).

Ur ett legitimitetsperspektiv är detta problematiskt eftersom det i en stat finns en skälig överenskommelse om fundamentala regler av det politiska systemet. Systematiska överträdelser eller förändringar av det principiella, exempelvis lagar skrivna i konstitutionen leder oftast till erosion av både den vertikala och horisontella legitimiteten (Holsti 1996:92f). När legitimiteten och makten faller har de styrande ingen högre auktoritet att utnyttja utan måste säkra sin legitimitet eller makt genom politiska eller diplomatiska medel antingen hemma eller utomlands. Konsekvenserna kan annars bli att en ledare riskerar att falla om situationen blir för överväldigande dock inte med institutionella medel eftersom autokraten troligen inte ger upp makten frivilligt utan det krävs att en överordnad makt griper in (Jackson 1982:16).

Den institution som ska undersökas i denna studie är den islamiska al-Azhar universitet. Al-Azhar har inte bara använts av Mubarak utan också av hans föregångare som kontrollerat denna viktiga institution i syfte att få legitimitet, vilket har skett genom att inkludera institutionen i statsapparaten. Al-Azhar har under sin tusenåriga historia fungerat som en politisk institution och medlat mellan regenten och medborgarna. Under Nasser och Sadats tid användes den för att rättfärdiga arabsozialism och panarabnationalism. Hosni Mubarak använde den först och främst för att konsolidera makten och för att stötta de lagar som krävdes för att uppnå stabilitet och legitimitet (Barraclough 1998).

2.4 Förklaringsfaktor 2: Regimens kooptering av oppositionen

Genom att regimen skapar regler och institutioner har den stora möjligheter att påverka den politiska miljön genom att bestämma vilka politiska grupper som ska få finnas, hur starka de ska vara och hur de interagerar med varandra. Denna strategi skapar en rivalitet mellan de inkluderade och exkluderade grupperna som i slutändan gynnar regimen (Lust-Okar 2005:31). Strategin ska inte ses som ett svaghetstecken eftersom regimen är mer än kapabel att krossa grupper som ses som ett hot, vilket var fallet med de islamistiska grupperna i Egypten. Strategin skall istället ses som ett sätt att utöka regimen kontrollmekanismer genom klientelbestämmelse och kooptering (Albrecht 2005:379).

Denna strategi diskuteras av Ellen Lust-Okar som menar att hur den oppositionella eliten agerar när det gäller exempelvis politisk mobilisering beror på hur strukturen av tävlandet ser ut. Är det en uppdelad SOC tillåts endast vissa grupper att ställa upp i det formella politiska systemet samtidigt som andra exkluderas. I andra fall får alla ställa upp vilket skapar en enad SOC⁷ (2005:1f, 5). Strategin under en uppdelad SOC gör att den oppositionella eliten som alltid vill mobilisera och kräva politiska förändringar tänker sig för en extra gång innan de mobiliserar även om de innehar kapaciteten eftersom de annars riskerar att förlora sin ställning (Ibid:3). Det kan vid första anblick ses som en paradox eftersom ett oppositionspartis roll anses vara att utmana den auktoritära strukturen och vara en drivkraft för förändring. Idén om att den politiska oppositionen kan stötta den auktoritära regimen kom redan i slutet av 1980-talet och har fått genomslag på senare år när forskare började släppa tanken på att den tredje vågen⁸ skulle svepa genom regionen (Albrecht 2005:378).

President Mubaraks regim använde sig till skillnad från Nasser och Sadat⁹ av strategin med uppdelad SOC efter sitt makttillträde. Många av de som exkluderades var islamistiska grupper som Muslimska Brödraskapet¹⁰ som fick verka offentligt men förblev formellt olaglig. Exkluderingen av de islamiska grupperna resulterade dock i ökat antal militanta grupper vars aktiviteter skedde bortom regimen kontroll. Regimens syfte var att garantera den auktoritära

⁷ Dock fortfarande under auktoritärt styre

⁸ Se Samuel Huntingtons *The Third Wave* (1991)

⁹ Även om det påbörjades en öppning i den politiska arenan 1976

¹⁰ Kommer också att använda Brödraskapet och MB för att det inte ska bli allt för tjatigt.

strukturens överlevnad genom att tillåta en begränsad pluralism för att främja unifiering och inte konkurrensen (Lust-Okar 2004:66).

Det är just detta som regimen har lyckats att göra. Genom att ha möjligheten att bestämma vilka grupper som ska verka har regimen lyckats skapa en elitkoalition som är beroende av regimen goda vilja och som används för att kunna expandera utåt genom patronklientnätverk. Syftet är att få legitimitet från selektiva grupper för att på så sätt förbli obestridd. Denna strategi kräver dock att presidenten och hans närmaste ständigt är alerta och introducerar nya eliter och samtidigt tar bort de gamla (Stacher 2007:100f). Att introducera nya eliter är emellertid endast användbart om de kan få med sig folkligt stöd från sin väljarkrets, vilket kräver att de nya eliterna åstadkommer några policyförändringar eller åtminstone löften om förändring. Introduktionen av nya eliter är således både kostsamt och riskfyllt eftersom för mycket förändring inte ligger i regimen intresse. Detta är anledningen till att regimen är mer intresserad av att expandera med hjälp av moderata grupper och helst undvika de radikala grupperna¹¹, eftersom det är mer sannolikt att de accepterar villkoren för att delta. Sedan finns alltid risken att eliterna tappar stöd från folket eftersom de ses som en del av systemet (Lust-Okar 2005:77f).

En kooptering av eliten innebär inte att de kommer att ta de viktigaste besluten utan det är fortfarande presidenten och hans närmaste som tar dessa beslut. De koopterade har ändå någon sorts inflyttande och hoppas på mer inflyttande i framtiden vilket gör att de inte är villiga att utmana regimen allt för mycket (Ibid:80ff). Deras huvudsakliga funktion om de står utanför den innersta kretsen blir att framförallt kanalisera de statliga medlen till sina städer och provinser vilket ökar deras möjligheter till omval. De oppositionella som inte lyder regimen riskerar att inte få de statliga medlen till sina distrikt vilket innebär att de straffat ut sig och kanske hela sitt parti till nästa val. Anledningen är att väljarna inte bryr sig om ideologi eller policyorientering utan är mer intresserad av att få sina grundläggande behov tillgodosedda (Koehler 2008:979).

Slutligen kan kooptering även fungera som säkerhet mot potentiella oliktankande. Om en koopterad person vänder sig mot regimen av någon anledning är det lätt för regimen att misskreditera och sedan utesluta personen genom att attackera dennes sociala status med hjälp av den rättsliga ramen genom att anklaga personen för korruption eller attackera dennes

¹¹ Distinktionen mellan moderata och radikala i denna studie är att de sistnämnda är de som föredrar förändringar långt ifrån status quo medan de moderata kräver färre reformer. Det finns både moderata och radikala islamister samt moderata och radikala sekularister (Lust-Okar 2005:73ff).

levebröd. Staten har därför betydande medel för att säkerställa att den som blir en del av dess struktur också underkastar sig dess policy¹² (Stacher 2007:38).

2.5 Förklaringsfaktor 3: Staten och dess användande av repressiva medel

Det finns en bild om att extremvåld upprätthåller det auktoritära systemet när det i faktum är i undantagsfall som regimerna förlitar sig enbart på förtryck för att bevara den politiska makten (Albrecht 2004:372). Att terrorisera och förtrycka människor under långa perioder i syfte att bevara makten är svårt i dagens globaliserade värld och kräver därför att regimen kombinerar våld med andra faktorer (Slugget 2007:94). Alla politiska systems varaktighet är beroende av legitimitet och repression, i nästan alla fall en kombination av båda. Dock finns det stora skillnader mellan demokratiska och auktoritära styren när det gäller restriktioner, ett exempel är att våld inte används mot motståndare, inte heller för att begränsa konkurrensen genom att manipulera valen och inskränka de medborgerliga friheterna, i alla fall inte i samma utsträckning. Å andra sidan bidrar bristen på demokratisk legitimitet till att dessa regimer måste söka legitimitet på annat håll för att överleva vilket i sig innebär att allt för mycket våld inte kan användas (Albrecht 2004:372f).

När en auktoritär regim anser att en grupp är ett direkt hot mot dess värderingar eller intressen har de en lång rad administrativa-, legislativa- och tvångsmetoder som de kan använda sig av. Detta kan användas för att kontrollera företrädare, platser och mål för mobilisering. Det första spåret som regimen kan använda sig av är att förebygga uppkomsten av mobilisering, vilket kan ske genom att de förbjuder en grupp eller arresterar, torterar eller till och med avrättar dess medlemmar. Detta kan dock vara logistiskt svårt och kosta politiska poäng. Ett annat sätt är att begränsa gruppens utrymme genom att inte tillåta demonstrationer eller censurera publicering av tidskrifter. Sedan finns möjligheten att helt ändra spelreglerna för att på så sätt kväva hotet (Wickham 2002:9f).

Att upprätthålla denna enorma repressiva apparat kräver mycket av regimen. Eva Bellin tar upp potentiella hot mot säkerhetsapparaten som i slutändan kan äventyra regimen överlevnad. Exempel från afrikanska stater visar att bland den viktigaste faktorn för en

¹² Se Kassem (2004:33–36) om hur regimen hanterar en som är inne i systemet och går emot regimen.

övergång från auktoritarismen var när säkerhetsapparaten styrka och disposition avtar. Ett annat dilemma som kan göra det mer sannolikt att säkerhetsapparaten förlorar sin kapacitet är om den förlorar internationellt stöd. Det kan ha flera orsaker, en folklig mobilisering ställer säkerhetsapparaten i en jobbig sits, mejar man ner hundratals eller kanske tusentals människor kan detta således äventyra den internationella opinionen. Det kan också äventyra säkerhetsapparaten institutionella integritet och problemet med om soldaterna kommer att skjuta eller inte uppstår. Det ligger därför i statens intresse att inte använda för mycket våld och arbeta med andra medel (2005:27ff).

3 Mubarak regimen och dess strävan efter legitimitet

3.1 Uppbyggandet av legitimitet 1981-1987

Hosni Mubarak tillträdde som president efter mordet på Sadat, ett mord som chockade de styrande och oppositionseliten. Den legitimitet som Mubarak hade vid sitt makttillträde var att han var Sadats vicepresident sedan april 1975 och inom regimen var han en mäktig person, eftersom han kontrollerade säkerhetsapparaten och tillhörde generationen av officerare från Oktoberkriget 1973. I och med att merparten av officerskåren tillhörde samma generation som kom till makten efter Oktoberkriget hade han följaktligen ett stort stöd inom militären vid sitt makttillträde (Vatikiotis 1991:444f). Mubarak visade i början tydliga tecken på att det var nya tider när han använde sig av förhandlingar istället för konfrontationer, konvergens istället för polarisering och mellan åren 1981-1983 höll alla på med att bygga broar av goodwill. Presidenten släppte många politiska fångar och lyfte på bannlysningen av många oppositionella tidningar¹³. Han träffade till och med ledare för oppositionen för att diskutera frågor som ansågs kontroversiella, något som hans föregångare aldrig hade gjort (El-Mikawy 1999:41-42).

Mubarak legitimerade sitt styre på andra premisser än de tidigare presidenterna. Han saknade den karisma som Nasser byggde mycket av sin legitimitet på och han baserade inte sitt styre på traditionell legitimitet som var fallet med Sadat och hans relation till islam även om religionen också var en viktig del för Mubaraks legitimitet (Aiwadi 2004:11). Istället baserade han sitt styre på legal-rationell legitimitet genom att vidta åtgärder i form av en serie av policys och reformer. Även om merparten av hans policys var mer av en retorisk och symbolisk art präglades de första åren av hans ämbete av en allmän känsla av tolerans och medling (Ibid:50).

¹³ Partitidningar är oerhört viktiga, att det är oppositionens kanal med allmänheten, ett bra exempel är Wafd partiet vars dagliga tidning hade en cirkulation 1991 på mellan 150-180 tusen (Wickham 2002:71).

Behovet av förändring var ett resultat av de stora spänningar som skapades under Sadats tid genom att han förtryckte alla politiska och sociala krafter och fick till slut även betala det ultimata priset. Mubarak insåg att det inte gick att gå tillbaka till ett enpartisystem likt den på 1950-talet eftersom den i allmänhetens ögon diskrediterats till följd av det militära nederlaget mot Israel 1967 (Al-Sayid 1995:281). Det behövdes förändringar eftersom Sadats auktoritära policys hade ökat meningsskiljaktigheter hos allmänheten och alienerat människor från regimen (Aiwad 2004:50). Det enda alternativet som Mubarak hade var att återlansera det liberala experimentet som hade påbörjats 1976 där bland annat regelbundna val skulle hållas. Dock var partilagen¹⁴ som infördes av Sadat om att förbjuda partier baserade på klass, sekt och religion kvar. Lagen försvårade formationen av partier eftersom partierna måste ha en licens från den politiska partikommittén (PPC) som är ansluten till den övre kammaren av parlamentet, dominerad av medlemmar från det styrande partiet, *Nationella demokratiska partiet* (NDP). Partilicenserna kunde avvisas eller annulleras om det ansågs att partierna bröt mot generella principer; som att misslyckas med att, upprätthålla nationell enighet, bevarandet av social fred eller ansågs gå emot konstitutionen på något sätt. Ett annat krav var att partiernas plattformar skulle utgöra ett tillägg till det politiska livet enligt specifika metoder och mål. Dessa vaga regler gav regimen ett stort tolkningsutrymme som kunde användas om regimen ville stoppa ett parti¹⁵ (Lust-Okar 2004:65f).

Det som skedde under Mubaraks första år vid makten var att han flyttade fram den så kallade röda linjen¹⁶ lite längre samtidigt som han såg till att oppositionspartierna var medvetna om att deras nya roll skulle vara permanent och att de inte skulle försöka sträva efter makten eftersom han förfogade över säkerhetsapparaten (Koehler2008:997, Lust-Okar 2004:65f).

Denna toleranta period var inte bara för de sekulära grupperna utan innefattade även de muslimska grupperna. Mubarak positiva inställning till de muslimska grupperna hade att göra med att han ansåg att de massarresteringar som hade skett efter mordet på Sadat hade avlägsnat de största hoten. Regimens avslappnade politiska stil och effektiva och diskreta användning av förtryck möjliggjorde för att regimen att ta ifrån den muslimska rörelsen sin roll som ett surrogat för alla utmaningar för den politiska ordningen. Regimens inställning

¹⁴ Lag 40/1977.

¹⁵ Mellan 1977 och 2004 hade PPC endast godkänt två nya partier, Nationell enighet och Demokratiska generationen och avvisat hela 63 stycken (Human Rights Watch 2007).

¹⁶ Egyptierna beskriver själva sitt politiska system som en som tillåter meningsskiljaktigheter inom de ”röda linjerna”. Denna linje är knappast konsekvent på grund av att den ständigt skiftar och är hårdare mot islamistpolitik än mot andra oppositionella aktörer och kan skifta från månad till månad (Hamzawy 2010:5).

gentemot de islamister som hade fängslats var att de var politiska fångar och behandlades inte som terrorister som var fallet under Nasser och Sadat (Kassem 2004:147f).

Trots massarresteringar utgjorde de muslimska grupperna fortfarande en utmaning för regimen och framförallt Muslimska Brödrskapet som skördade stora framgångar under valen 1984 och 1987, genom att dess medlemmar allierade sig med de legala partierna *Wafd* och *arbetarpartiet* (Wickham 2002:66). Under valet 1984 fick dess medlemmar trettioåtta platser i parlamentet¹⁷, detta trots hårdhänta metoder från regimen. Samtidigt fick de även merparten av platser inom doktors- och ingenjörssyndikaten. Brödrskapet och de andra muslimska rörelserna med sin slogan, att ”islam var lösningen”, växte och fick allt större genomslag bland vanliga människor. Brödrskapets framgångar tillät dem tillträde till mainstreampolitiker och media vilket var mycket viktigt för rörelsens expanderings. Organisationens ökade legitimitet bland egyptierna började skapa oro inom regimen, kombinerat med att de började med sitt nyvunna självförtroende att ställa krav på reformer. Detta resulterade i slutet på den period som jämfört med det som skedde härnäst kan kallas en smekmånad mellan regimen och oppositionen. Repliken från regimen var massarresteringar och containmentpolitik mot islamiströrelserna i tron att massarresteringar med storskalig direkt konfrontation skulle lösa problemet en gång för alla (Kassem 2004:148ff).

Arresteringarna kunde ske med hjälp av de undantagslagar som gav staten befogenhet att övervaka, arresteras och hålla kvar de som misstänktes för ”suspekta aktiviteter” och ansågs hota den nationella säkerheten. Att gå ut och demonstrera var uteslutet eftersom ett möte oavsett av vilken form med fler än sex personer var förbjudet (Wickham 2002:71f). Användning av våld och den misslyckade strategin mot hanteringen av islamisterna är ett typexempel på hur en auktoritär regim agerar när den känner sig otrygg och ömtålig men genom att använda sig av en ovarsam strategi gjorde det människor ilsknare. Arresteringar var inte bara mot medlemmarna inom förbjudna rörelser, utan det räckte att man var en vanlig muslim som hade skägg och bad i en moské som staten ansåg vara kontrollerade av militanta islamister för att bli arresterad. Regimen började använda metoder som aldrig hade använts förut. Man började exempelvis arresteras kvinnliga familjemedlemmar genom att dra ut dem ur sina sovrum halvnakna så att alla kunde se, vilket resulterade i många hämndaktioner var personligt motiverade och inte av politisk art. De oaktsamma massarresteringarna ökade konfrontationen mellan regimen och islamisterna och de som hamnade i mitten alienerade sig från regimen. Att islamisterna vedergällde tog regimen med överraskning och ökade dess

¹⁷ Vilket motsvarade totalt nio procent

otrygghet och paranoia vilket ledde till att de sågs som ett ännu större hot mot stabiliteten vilket resulterade i hårdare tag i jakten på islamister (Kassem 2004:148ff).

3.1.1 Al-Azhar och regimens strävan att uppnå islamisk legitimitet

Eftersom Egyptens nuvarande regim saknar demokratisk legitimitet är det viktigt för de styrande att söka denna legitimitet på annat håll (Albrecht 2004:373). Regimer oavsett styrelseskick kan få legitimitet genom att identifiera sig med en ideologi, tradition, kultur etcetera, eftersom detta binder dem samman med idéer och syften större än deras egna. Regimen måste således strukturera institutionerna så att de uttrycker och förstärker denna faktor i denna studie islam (Buzan 1991:85f).

Alla egyptiska ledare sedan 1952 har varit muslimer och hävdade att de styrde landet på ett sätt som är förenligt med islam även om det inte alltid stämde med verkligheten. Nasser porträtterade sina mål som överensstämmande med islam men baserade sitt styre på andra ideologiska teman som sekularism och nationalism i sin kamp mot sionism, imperialism och kapitalism. Han försökte trots detta rättfärdiga sitt styre genom religiös legitimitet särskilt under kritiska tidpunkter. Nasser gjorde en pilgrimsfärd till Mecka, något som alla muslimer som har möjlighet ska göra någon gång under sitt liv, under den intensiva kampen mot Brödraskapet 1953-54. Han tog även flykt in i religion efter det militära nederlaget 1967 och använde religiösa budskap i syfte att ta bort en del av skulden från sig själv när han menade att nederlaget var ett tecken från gud att lära Egypten en läxa och att nationen skulle acceptera detta test som sitt öde (Hatina 2003:62).

Däremot hade religionen en annan roll för Sadat som betecknade sig själv som den troende presidenten och lanserade islam i media, skolor och universitet. Han utökade regimens stöd för islamiska institutioner och använde religiösa teman för att rättfärdiga sin politik, inklusive beslutet att gå i krig mot Israel 1973. Relationen med muslimska grupper var i början av hans makttillträde positiv eftersom han gav grupperna en relativ stor frihet något som de helt saknade under Nasser. Men denna relation blev alltmer konfrontationsaktig, och ledde slutligen till att han dödades av militanta islamister (Wickham 2002:94f).

Mubarak bestämde sig tidigt för att inte leka med döden som Sadat hade gjort och gå efter den islamiska rörelsen i helhet i en policy som vacklade mellan direkt uppmuntran och förtryck, utan valde istället en mellanväg. Att han tillät en parallell islamisk sektor var en del av en bredare strategi att konsolidera makten. Mubaraks mellanväg var en policy bestående av selektiv inkvartering och selektiv förtryck, där säkerhetsapparaten konfronterade de våldsamma grupperna medan de andra tilläts expandera sin verksamhet i samhället med

islamisk välfärd som skolor och hälsokliniker vilket av regimen ansågs ha en stabiliserande effekt. Strategin marginaliserade de militanta grupperna och samtidigt stärkte regimen bild bland mainstream grupperna och dess laglydiga anhängare (Ibid:103f).

Trots att relationen mellan mainstreamgrupperna och Mubarakregimen var goda fanns det en medvetenhet inom regimen med vikten att kontrollera de islamiska institutionerna och framförallt de privata moskéerna som var viktiga rekryteringsplatser för regimkritiska grupper. Regimen kunde inte använda sig av någon sorts restriktioner mot moskéerna eftersom de har en aura av religiös helighet. Att begränsa aktiviteter kunde uttolkats som att regimen hindrade rätten att tillbe vilket hade skapat enorma problem. Detta gav de islamiska institutionerna en immunitet som inte fanns inom andra områden i landet. Denna immunitet blev dock inte långvarig eftersom en auktoritär regim bygger sitt styre på att ha kontroll och regimen svar blev att börja ta över och finansiera privatägda moskéer genom att ställa dem under al-Azhar, något som var uttänjande för de redan begränsade statsresurserna (Barraclough 1998:239, Wickham 2002:105f).

Al-Azhar inkorporerades i stadsapparaten redan under Nassers tid och de anställda omvandlades till regeringsanställda, där storshejkens ranking är jämförbart med premiärministerns och utnämns på livstid genom ett presidentdekret. Just hur utnämningen sker har enligt vissa resulterat i att al-Azhars trovärdighet har skadats (Shahine 2010a).

Efter den postrevolutionära tiden blev angelägenheten av religionen ännu viktigare. Det islamiska uppsvinget på 1970-talet markerade slutet på en era av optimism inom arabstater där adopteringen av de västerländska ideologierna liberalism och socialism hade gett dåliga resultat vilket resulterade i att politisk islam med sina krav på implementeringen av sharialagar¹⁸ förflyttades till det politiska centret (Hatina 2003:62). Med Sadat fungerade al-Azhar som ett statsorgan, detta var även fallet med Mubarak som också använde institutionen till att utfärda uttalanden för att rättfärdiga kampanjen mot islamisterna och fördöma oppositionen samt att stödja nya lagar som annars hade väckt motvärn (Barraclough 1998:237f). Det som var gemensamt för både Sadat och Mubarak var att de var tvungna att förstärka länken mellan islam och staten och luta sig mot al-Azhar för att bekämpa det militanta hotet. Detta gav al-Azhars ulama större utrymme att använda sig av statens kanaler som media och domstolarna för att avancera sin sak (Hatina 2003:63).

Alliansen mellan regimen Mubarak och al-Azhar måste beskrivas som en obekväm sådan, eftersom båda helst hade velat undvika ett samarbete men tvingades till det i och med att de

¹⁸ Islamisk lag implementeras redan men MB vill att det ska ha en ännu större roll i samhället.

ställdes inför ett gemensamt mål. Regimen var tvungen att bekämpa islamisterna och återinföra stabilitet och var därför beroende av ett självständigare al-Azhar som kunde tillhandahålla ett trovärdigt teologisk svar gentemot de radikala islamisterna kritik. Mubarak visste att Al-Azhar skulle ställa upp eftersom islamisterna var också ett stort hot mot institutionen som mot regimen (Moustafa 2000:11f).

Ett exempel är när stor imamen för al-Azhar, shejk Jad al-Haqq gick offentligt ut och fördömde islamisternas agerande.

'Those who [commit violence] are not Islamists and do not represent Islam. They are criminals who must be punished. Every individual who challenges public order and the state's authority and power must be punished. Such an individual is not an Islamist at all. Those who make mischief in the land are the enemies of God and his prophet'¹⁹ (Ibid: 11f)

Ett sådant ställningstagande var vanligt för al-Azhar. Institutionen tvingades in i den politiska debatten i och med att den religiösa arenan från mitten av 1970-talet utsattes för konkurrens när andra grupper började utmana dess legitimitet, framförallt från så kallade periferi ulama²⁰ som predikade en annan syn av islam både inom och utanför universitet. Al-Azhars monopol på religion som hade införts under Nasser minskade vilket var tydligt i och med våldsamheterna som startade på allvar 1986 när andra grupper som sufishejkar, professorer och militant ledare började tävla om att vara språkrör för islam. Den politiska fragmenteringen av ulamakåren och deras ökade makt har enligt Malika Zeghal ett nära samband med framträdandet av konflikt och våld i den politiska arenan. Brödrskapet är bland de största kritikerna mot al-Azhar som kritiserat institutionen och dess ulama för dess politiska och intellektuella svagheter (Zeghal 1999:372f).

Allt som allt använde Mubarak regimen al-Azhar för att förstärka statsapparaten koppling med islam genom att ge institutionen större utrymme.

¹⁹ Uttalandet var under den brinnande konflikten mellan regimen och islamisterna under första halvan av 1990-talet

²⁰ Periferi ulama dök upp i offentligheten på 1980-talet som en konsekvens av två faktorer. Den första var att moderniserings reformerna av Al-Azhar som påbörjades 1961 som ledde till expansionen av dess institutioner, vilket gav ulama en stark position i det egyptiska samhället. Den andra faktorn hade med liberaliseringen av den politiska arenan under Sadat som ökade konkurrensen inom den religiösa arenan, vilket resulterade i att Al-Azhar förlorade sitt monopol ställning (Zeghal 1999:386f).

3.2 2005 och framåt: Hotet mot legitimiteten

Hosni Mubarak är efter sina snart trettio år vid makten en av de regenter som suttit längst vid makten i hela den utvecklade världen. Detta är samma person som strax efter sitt tillträde deklarerade sin tro på demokrati och betonade att han inte skulle monopolisera beslutsfattandet eftersom landet tillhörde alla. Han skulle även vara den förste presidenten som inte skulle sitta längre än två ämbetsperioder (Kassem 2004:54). De löften som Mubarak deklarerade har med facit i hand inte inträffat och landet är faktiskt värre ställt än vid hans makttillträde²¹. Landet styrs fortfarande av de undantagslagar²² som infördes efter mordet på Sadat i syfte att bekämpa hoten från våld och terrorism. Argumenten för att hela tiden förnya undantagslagarna har varit att de avskräcker de krafter som vill skapa oreda och hota nationella intressen. Undantagstillståndet som har åsidosatt domstolsväsendet används dock inte i säkerhetssyfte utan snarare för politiska ändamål (Ibid:38). Sett till de arresteringar som har skett det senaste året har de framförallt använts för att kväva politiska motståndare i och med att merparten av de som har arresterats varit aktivister som förespråkade politiska reformer (Al-Jazeera 2010b).

Presidenten lovade inför valet 2005 att undantagstillståndet skulle upphävas och ersättas med antiterroristlagar, istället har de förlängts tre gånger. I ett försök att avvärja kritiken från bland annat människorättsorganisationer som kallat förändringarna för kosmetiska har regimen betonat att lagstiftningen enbart kommer att tillämpas i fall som berör terrorism och narkotikarelaterade brott. Regimen menar också att de inte längre skulle använda sig av övervakning av alla former av kommunikation, censur, och konfiskering av publikationer etcetera. Regimen menade även att de skulle se till att konstitutionella och internationella garantier tillhandahölls och att användningen av undantagslagar är föremål för rättslig kontroll. Detta kan i första anblick ses som positivt men problemet är att regimen använder andra lagar, exempelvis bestämmelser enligt tryck- och strafflagstiftning att censurera publikationer. Regimen använder visserligen smickrande ord men problemet är att samma ord användes i maj 2008 när lagarna förlängdes sist. Återigen med facit i hand höll inte regimen sitt löfte eftersom politiska aktivister arresterades på tvivelaktiga grunder samtidigt som löften om korrekt rättslig prövning ignorerades (Human Rights Watch 2010).

²¹ Utgår från Freedom House skalan mellan 1981- 2009

²² Undantagslagarna förnyades nyligen för ytterligare två år (Al-Jazeera 2010a).

Undantagslagarna har använts flitigt mot oliktankande efter den chock som Muslimska Brödrskapet sände det politiska etablissemanget i och med parlamentsvalet i november-december 2005 när de vann 88 av de 160 stolar som de ställde upp i, motsvarande 20 procent av de totala platserna i parlamentet (International crisis group 2008:1). Regimen bestämde sig efter valet att ta i med hårdhandskarna mot Brödrskapet och använda sig av säkerhetsapparaten för att slå ner partiets medlemmar. Detta skedde genom arresteringar, reserestriktioner och restriktioner på offentliga aktiviteter och kontakt med andra oppositionella och ledande gestalter inom civilsamhället. Den nya policyn har även inkluderat långvariga frihetsberövanden²³ av framstående medlemmar och nyckelfinansiärer. Enligt *Crisis Group* är regimen policy mot gruppen den största sedan 1960-talet även om den inte är i närheten av att vara lika brutal. Kampanjen har resulterat i att tusentals medlemmar och anhängare av Brödrskapet arresterat vilket har resulterat i att gruppens politiska förmåga reducerat kraftigt. Denna intensifierade spänning har fått vissa att oroa sig för att regimen provokation ska leda till att gruppen tar till våld, vilket enbart skulle öka regimen förtryck som fallet på 1980-talet (International crisis group 2008:8ff).

Att gruppens politiska förmåga har reducerats tas upp i en nyligen utgiven rapport från *Carnegie Endowment* som förutspår att konkurrensen mellan Brödrskapet och regimen i det kommande parlamentsvalet kommer att ske i en dämpad fas, vilket kommer att stagnera landets politiska system (Hamzawy 2010:2). Brödrskapet har sedan dess försökt att samarbeta med andra oppositionspartier för att skapa en gemensam plattform för reformer och för att kunna utöva en meningsfull påtryckning mot regimen. Detta har dock varit av en begränsad art eftersom det måste ske med stor försiktighet för risken för repression ökar om regimen uppfattar agerandet som ett sätt att utmana dess makt eller representera sig som ett alternativ. Denna rädsla fanns inom Brödrskapet under 2005 års val i och med att de ställde upp med kandidater i färre än en tredjedel av valdistrikten för att det inte skulle uppfattas som ett hot mot regimen tvåtredjedel majoritet (Ibid:13).

Det finns även en stor misstro mellan Brödrskapet och oppositionen som har begränsat ett eventuellt samarbete på grund av Brödrskapets klivna inställning till frågor som lika medborgarskap²⁴. Brödrskapet har också anledning att misstro en del legala oppositionspartier som vänsterpartiet *Unionen* som är emot ett muslimskt deltagande i politiken och stödde i vissa fall regimen hårdhänta tag mot Brödrskapet. Andra partier såg

²³ Utan att få veta anklagelserna i enlighet med undantagslagarna.

²⁴ Gruppen antyder en vilja att minska kopternas och kvinnors inflytande i samhället.

MB:s ökade popularitet som ett hot mot dem själva och protesterade heller inte allt för vilt mot regimen agerande (Ibid:13–14).

Det andra verktyget som regimen använt sig av är det legislativa verktyget, som ändrat spelreglerna, och resulterat i många konstitutionella ändringar för att hindra MB och andra liknande grupper. Tillägget i artikel 179 som i Egypten kallas den stora katastrofen är en antiterroristlag som är tänkt att så småningom ersätta undantagstillstånden och ger presidenten och säkerhetstjänsten makten att åtala civila i militärdomstolar²⁵ eftersom de har makten att anklaga en individ för vilket terroriståtal de vill. Detta kan användas inte bara mot våldsamma islamister utan också mot medlemmar i Brödraskapet. Tillägget ger också säkerhetstjänsten rätten att utföra husrannsakan utan fullmakt vilket försvårar för de drabbade människorna att bestrida säkerhetstjänstens metoder i och med att den sätter sig över artikel 41,44 och 45 som skyddar individen mot godtyckliga gripanden, sökningar utan fullmakt och kränkning av privatlivet (Carnegie 2007:2, Hamzawy 2007, International crisis group 2008:13).

En annan ändring är den i artikel 5 som stänger dörren för bildning av politiska partier som är baserade på religion. En sådan lag existerar redan men skillnaden nu är att det är förbjudet att bilda ett parti som överhuvudtaget har en religiös referensram, vilket är en enorm skillnad eftersom tidigare förbjöds partier som var baserad på religion men nu är det alltså förbjudet att använda sig av religiösa inslag överhuvudtaget. Detta är egentligen underligt eftersom NDP ständigt använder sig av religiösa symboler (Carnegie 2007:3). Sedan uppfyller Brödraskapet egentligen inte villkoren för ”religiöst parti” gruppen advocerar varken för att vara ett parti styrd av religiöst lärda utan merparten har haft andra yrken och de utesluter inte heller icke-muslimer (International crisis group 2008:12).

MB gör i realiteten inget som regimen inte gör, exempelvis under den senaste folkomröstning om ändringar i konstitutionen var NDP:s valslogan - din röst är en skyldighet inför gud- för att mobilisera väljarna. Detta bekräftar de slutsatser som har dragits om att lagen endast är en reaktion på Brödraskapets valsuccé och syftar egentligen inte till att separera religion och politik. Detta förstärktes även när dåvarande Shejken av al-Azhar Mohamed Sayed Tantawi som ses som ett språkrör för regimen utfärdade en fatwa där han menade att en bojkott av valomröstning likställdes med att undanhålla vittnesmål i domstol. Statlig media visade även när Tantawi gick och röstade och yttrade att han nu var lättad för att ha gjort sin religiösa plikt inför Gud. Tantawi kritiserades starkt av allmänheten och religiösa lärda inom både de muslimska och koptiska samhällena samt andra experter som menade att regimen skjutit sig själv i foten. Den uppenbara kritiken är paradoxen med att regimen å ena

²⁵ Militärdomstolar tenderar att följa regimen vilja och rättegångarna brukar bli avklarade relativt snabbt.

sidan inför en lagstiftning som uppfattas som en vilja att separera religion och politik men å andra sidan försöker att rota sin legitimitet i religion. En annan kritik handlar om tanken att överhuvudtaget diskutera en separation av religion och politik eftersom islam anses vara politik. Vill regimen sekularisera landet bör de ta bort exempelvis artikel två i konstitutionen som konstaterar att lagstiftningen har islamisk sharia som huvudkälla (Shahine 2007). Regimen ger en oklar syn på vad den anser att Egypten är för sorts stat. De försöker hävda att landet är en civilstat som respekterar rätten för alla medborgare och religiös pluralism, och att detta är anledningen till motståndet mot partier med religiös agenda eftersom de skulle underminera landets sekularism och skapa oreda i den nationella enigheten. Detta är något som MB inte anser sig vara, de menar att de inte försöker etablera en islamisk stat i Egypten utan vill bevara landets muslimska arv (El-Anani 2007).

Den muslimska legitimiteten som staten försöker använda sig av blir alltmer tvivelaktig. När det gäller al-Azhar och dess roll som trovärdig källa till religionen har dess trovärdighet eroderat alltmer och idag är det allmänt känt att institutionen är ett språkrör för regimen och anses villig att kompromissa med islams principer för statlig policy (Shahine 2007). Innan institutionen inkorporerades i statsapparaten sågs den som ett språkrör för islam, som slogs för de svaga och rättade den styrande när han hade fel och stod bakom honom när han hade rätt, men de hade aldrig en officiell position i regimen. Regimens hårda ståndpunkt mot Brödrskapet bekräftar enligt många regimen medvetenhet om eroderingen av regimen islamiska legitimitet (Shahine 2010b).

Ändring av artikel 5 skadar egentligen inte MB:s chanser att delta i den politiska sfären eftersom de ändå aldrig har haft ett politiskt parti som blivit godkänd av PPC utan de har alltid ställt upp med självständiga kandidater som inte tillhört något parti. Just detta har regimen lyckats att stoppa inför parlamentsvalet senare i år genom tillägget i artikel 62. Tillägget reducerar Brödrskapets chanser att ställa upp med kandidater och deras enda chansen att kunna ställa upp med kandidater blir genom att nomineras av legala partier. Detta är något som oppositionspartierna under kommunvalen 2008 inte visade sig villiga att göra eftersom de riskerade att hamna i konflikt med regimen (International crisis group 2008:13). Tillägget i artikel 62 ökar således gapet mellan Brödrskapet och de legala oppositionspartierna vilket i sig inte behöver vara negativt för de legala partierna²⁶ eftersom deras ställning troligen ökar (Hamzawy 2007).

²⁶ De största och viktigaste legala partierna Wafd, Ghad, Tagammu och Nasseristerna fick tillsammans mindre än fem procent i parlamentsvalet 2005, ännu mer häpnadsväckande var att de 24 legala partierna inte fick mer än 9 säten, varav Wafd fick 5.

3.2.1 Framtiden för Egyptens politiska system

Regimen har lyckats med uppgiften att reducera Brödrskapet som den ledande oppositionsgruppen men det politiska motståndet mot regimen har inte försvunnit, utan ur det vakuum som skapades efter Brödrskapet har det uppstått en ny rörelse, *Nationella fronten för förändringen*, ledd av den förre IAEA chefen Mohamed El-Baradei. El-Baradei med sin internationella status har väckt förhoppningar om möjligheterna till förändring. Hans status gör att regimen inte kan använda samma metoder som de gjort mot Brödrskapet då det kan skapa problem för dem både på hemmaplan och utomlands. Den nationella fronten ställs dock inför två problem. Den första handlar om att de är organisatoriskt svaga i och med att rörelsen skapades hastigt under ett två timmars möte. Att de flesta av hans anhängare kommer från den övre delen av landets societet, ger El-Baradei den svåra uppgiften med att försöka få med sig vanliga egyptier. El-Baradei har i sin strävan att få med sig folkligt stöd rest runt hela landet och träffat människor på gatan, deltagit i böner vid viktiga moskéer i Kairo, träffat koptiska ledare och människorättsaktivister. Dock har rörelsen inte fått det stöd som de har eftersträvat i och med att människor är rädda för regimen vedergällning om man ansluter sig till kampanjen, något som för övrigt har skett vilket är en signal på att regimen börjar känna sig pressad (Chick 2010, El-Shobaki 2010).

Det andra problemet har att göra med vilka förutsättningar de har att ta över Muslimska Brödrskapets roll och kanske även nå större framgångar. De konstitutionella ändringarna har försvårat chanserna för rörelsen att överhuvudtaget kunna ställa upp i parlamentsvalet. Den enda chansen som finns idag är att samarbeta med andra etablerade partier något som verkar vara svårt eftersom de inte fullt ut stöder rörelsen. Förutsättningarna för den nationella rörelsen att nå framgång under valen är därför små idag (El-Shobaki 2010).

Samma sak gäller om El-Baradei har för avsikt att ställa upp i presidentvalet eftersom det kräver konstitutionella ändringar på grund av de krav som finns på en kandidat i enlighet med tillägget till artikel 76 från 2005. Tillägget kräver att en kandidat måste vara ledare för ett parti som varit i parlamentet i minst ett år, eller att han stöds av medlemmar i parlamentet, Shura- och kommunalrådet som är under regeringens kontroll. Ett annat hinder är de tillägg som togs 2007 som enligt regimen för att upprätthålla säkerheten men förenklar valmanipulation då tillägget avskaffar den rättsliga övervakningen av processen och begränsar politiska aktiviteter. Som situationen ser ut idag så är den enda chansen att oppositionen går samman för annars kommer den iver som finns i landet om förändring i och med El-Baradeis återkomst att snabbt försvinna (Ottaway 2010)

Sammanfattningsvis, den första perioden under Mubarak kan beskrivas som en period där en konsolidering av makten skedde och där hoten mot regimen utraderades. Den femte karaktäriseras mycket av den enorma succén som Brödrskapet lyckas uppnå under parlamentsvalet 2005 och reaktionen från regimen som både innehöll repressiva i form av direkt konfrontation och legislativa förändringar i syfte att stävja hotet. Regimen verkar dock inte tänkt igenom alla ändringar, framförallt den som förbjöd partier med en religiös referensram vilket har väckt stor ilska i samhället.

4 Slutdiskussion

I denna studie har kunnat tydas att regimen under Mubarak har försökt att få legitimitet från minst två håll i sin strävan att dominera. Den första sortens legitimitet är den från vanliga människor, vad man kan kalla en sorts masslegitimitet. Tecknen som finns på detta är de förändringar som startades igång i början av Mubaraks tid, framförallt mellan åren 1981-1983. Ett annat tecken är användandet av al-Azhar för att anspela på islam i syfte att rättfärdiga sitt styre. Al-Azhar är ett intressant exempel på hur institutioner kan missbrukas av regimer för att exploatera länken mellan dess egen säkerhet och statens för att på så sätt öka sin makt över den inhemska politiken. Det visade sig vara användbart under Mubaraks första period vid makten men långsiktigt förlorade al-Azhar en stor del av sin legitimitet. Detta skedde när människor började se institutionen som ett redskap för staten och inte för de värderingar och normer som den en gång i tiden stod för.

Trots att regimen verkar tappa legitimitet från folket är den fortfarande stark även om det som Holsti påpekar är skillnad mellan despotisk och infrastrukturell makt. Anledningen till detta är att den innehar legitimitet från toppen, alltså från eliten. Denna legitimitet har regimen lyckades skapa genom att använda sig av en inkludering och exkluderings strategi vilket har medfört att den inkluderande oppositionen har, för att inte förlora sin ställning, inte stött organisationer som hotat regimens makt. Det visar på att stöd från eliten gör att legitimiteten från massorna har mindre betydelse åtminstone i nuläget när regimens kortsiktiga mål är att kontrollera valarenan inför de stundande valen som sker under de närmaste 18 månaderna.

Trots detta befinner sig dagens regim i en svår sits - fastän den på utsidan har ett internationellt erkännande, har ett definierat territorium, regeringskontor och armé - eftersom den utifrån de konstitutionella ändringar som skett verkar ha svårt med att förmedla och övertyga sin idé om vad för sorts stat Egypten är. Detta innebär att endast två av Barry Buzans tre statskomponenter existerar. Egypten har genom att ha haft en stark idé om staten kunnat komma undan med att ha svaga institutioner. Men frågan är vilka svårigheter staten kommer att ställas inför om den både har en svag idé om staten och svaga institutioner. Backar regering från förbudet mot religiösa partier kommer det innebära att argumentet för att förbjuda Brödraskapet som parti inte håller. Att ingen annan kandidat kommer att ställas mot Mubarak eller den som regimen väljer att ha istället är i och med de konstitutionella

ändringarna en realitet. Dock kvarstår frågan om hur de kommer att hantera det faktum att de i så fall kommer sakna både horisontell och vertikal legitimitet från en stor del av befolkningen och att det enda säkra stödet de har kommer från en elit segment. Detta i en tid av ekonomisk och politisk kris.

5 Referenser

Albrecht Holger & Schlumberger, Oliver, (2004). *"Waiting for Godot": Regime Change without Democratization in the Middle East*. International political science review, Vol. 25 nr 4 October s. 371-392.

Albrecht, Holger, (2005), *How can opposition support Authoritarianism? Lessons from Egypt*. Democratization, 2005 (12):3, S. 378-397.

Al-Jazeera, 2010a, *Egypt's state of emergency extended*. (20.5.2010).

<http://english.aljazeera.net/news/middleeast/2010/05/20105116134595496.html>

Al-Jazeera, 2010, *Timeline: Egypt's emergency arrest* (20.5.2010)

<http://english.aljazeera.net/news/middleeast/2010/05/2010511174543603595.html>

Al-Sayyid, Kamil Mustapha, (1995). *A civil society in Egypt* i Norton, Augustus Richard (red.) (1995). *Civil society in the Middle East. Vol. 1*. Leiden: Brill

Aiwadi, Hisham. (2004). *In pursuit of legitimacy: the Muslim brothers and Mubarak, 1982-2000*. London: Tauris

Backman, Jarl (2008). *Rapporter och uppsatser*. 2., uppdaterade [och utök.]. Uppl. Lund: Studentlitteratur.

Barracough, Steven (1998). *Al-Azhar: Between the government and the Islamists*.

The Middle East Journal, 1998. (52):2, S. 236-249.

Bellin, Eva, (2005). *Coercive institutions and coercive leaders*. i Posusney, Marsha Pripstein & Angrist, Michele Penner (red.). *Authoritarianism in the Middle East: regimes and resistance*. Boulder, Colo: Lynne Rienner

Bjereld, Ulf, Demker, Marie & Hinnfors, Jonas (2009). *Varför vetenskap: om vikten av problem och teori i forskningsprocessen*. 3., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Bratton, Michael & Van de Walle, Nicolas (1997). *Democratic experiments in Africa: regime transitions in comparative perspective*. Cambridge: Cambridge University Press

- Brooker, Paul (2000). *Non-democratic regimes: theory, government and politics*. Basingstoke: Macmillan
- Brownlee, Jason (2007). *Authoritarianism in an age of democratization*. Cambridge: Cambridge University Press
- Brumberg, Daniel (2002). *The trap of liberalized autocracy?* Journal of democracy. 2002(13):4, s. 56-68
- Carnegie Endowment, (2010b). Previewing Egypt's Upcoming Elections. (22.5.2010) <http://www.carnegieendowment.org/events/?fa=eventDetail&id=2875>
- Chick, Kristen (2010), *Eyeing presidency, Mohamed Elbaradei rallies Egypt for reform*. [http://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2010/0423/Eyeing-presidency-Mohamed-ElBaradei-rallies-Egypt-for-reform?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed:+feeds/top+\(Christian+Science+Monitor+|+Top+Stories\)&utm_content=Google+Reader](http://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2010/0423/Eyeing-presidency-Mohamed-ElBaradei-rallies-Egypt-for-reform?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed:+feeds/top+(Christian+Science+Monitor+|+Top+Stories)&utm_content=Google+Reader)
- Denk, Thomas (2002). *Komparativ metod: förståelse genom jämförelse*. Lund: Studentlitteratur
- El-Anani, Khalili (2007), *the regime and the MB*. (20.5.2010) <http://weekly.ahram.org.eg/2007/836/op6.htm>
- El-Mikawy, Noha, (1999). *The building of consensus in Egypt's transition process*. Cairo: American university in Cairo press
- El-Shobaki, Amr, 2010, Parties, Movements, and Prospects for Change in Egypt. (24.5.2010) <http://www.carnegieendowment.org/arb/?fa=show&article=40825>
- Esaiasson, Peter (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Hamzawy, Amr, (2007). *Where Machiavelli errs*. (20.5.2010) <http://weekly.ahram.org.eg/2007/839/op55.htm>
- Hamzawy, Amr & Brown Nathan J. (2010) *The Egyptian Muslim Brotherhood: Islamist Participation in a Closing Political Environment*; Washington: Carnegie Papers.

Hatina, Meir (2003). *Historical Legacy and the Challenge of Modernity in the Middle East: The Case of al-Azhar in Egypt*. *The Muslim World*, Vol 93, January 2003, s. 51-68.

Holsti, K. J. (1996). *The state, war, and the state of war*. New York, N.Y.: Cambridge University Press

Human Rights Watch, (2007). *Monopolizing Power: Egypt's Political Parties Law*. (21.5.2010)

http://www.unhcr.org/refworld/type,COUNTRYREP,HRW,EGY,45a4e0a92,0.html#_ftn8

Human Rights Watch, (2010). *Egypt: Cosmetic Changes Can't Justify Keeping Emergency Law*. (18.5.2010) <http://www.hrw.org/en/news/2010/05/12/egypt-cosmetic-changes-can-t-justify-keeping-emergency-law>

International Crisis Group (2008) *Egypt's Muslim Brothers: Confrontation or Integration?* Middle East/North Africa Report N°76 – June.

Jackson, Robert H. & Rosberg, Carl G. (1982). *Personal rule in black Africa: prince, autocrat, prophet, tyrant*. Berkeley, Calif.: Univ. of California Press

Juan Linz, 'An Authoritarian Regime: Spain', in Erik Allardt and Yrjö Littunen (ed.), *Cleavages, Ideologies and Party Systems: Contributions to Comparative Political Sociology*, Helsinki and Turku: Transactions of the Westermarck Society, X (1964).

Lust-Okar, Ellen (2005). *Structuring conflict in the Arab world: incumbents, opponents, and institutions*. Cambridge: Cambridge University Press

Kassem, Maye (2004). *Egyptian politics: the dynamics of authoritarian rule*. Boulder, Colo.: Lynne Rienner

Koehler Kevin (2008). *Authoritarian Elections in Egypt: Formal Institutions and Informal Mechanisms of Rule*. *Democratization*. 2008 (15):5, s.974–990.

Moustafa, Tamir (2000). *Conflict and Cooperation between the State and Religious Institutions in Contemporary Egypt*. *International Journal of Middle East Studies*. 2000 (32):1 s. 3-22

Ottaway, Marina, 2010, *Obstacles to Presidential Change in Egypt: What El-Baradei and Others Face*. (21.5.2010).

http://www.carnegieendowment.org/publications/index.cfm?fa=view&id=40332&zoom_high_light=elbaradei

Slugget, Peter, (2007). The Ozymandias syndrome: questioning the stability of Middle Eastern regimes i Schlumberger, Oliver (red.). *Debating Arab authoritarianism: dynamics and durability in nondemocratic regimes*. Stanford, Calif.: Stanford University Press

Shahine, Gihane, 2007: *Political paradox*. (20.5.2010.)

<http://weekly.ahram.org.eg/2007/840/eg1.htm>

Shahine, Gihane, 2010a: *A good choice after all*. (19.5.2010.)

<http://weekly.ahram.org.eg/2010/991/fr2.htm>

Shahine, Gihane, 2010b, *New era at al-Azhar*. (25.05.2010)

<http://weekly.ahram.org.eg/2010/991/focus.htm>

Stacher, Joshua (2007). *Adapting Authoritarianism: Institutions and Co-optation in Egypt and Syria*. PhD Thesis University of St. Andrews.

Tamam, Hossam, 2009: *Jihadist revisions*. (19.5.2010.)

<http://weekly.ahram.org.eg/2009/949/focus.htm>

Teorell, Jan & Svensson, Torsten (2007). *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Vatikiotis, Panayiotis Jerasimof (1991). *The history of modern Egypt: from Muhammad Ali to Mubarak*. 4. ed. London: Weidenfeld and Nicolson

Wickham, Carrie Rosefsky (2002). *Mobilizing Islam: religion, activism, and political change in Egypt*. New York: Columbia University Press

Zeghal, Malika (1999). *Religion and Politics in Egypt: The Ulema of al-Azhar, Radical Islam, and the State (1952-94)*. International Journal of Middle East Studies. 1999 (31):3 s. 371-399